

8. Státní rozpočet

Hluboký rozpočtový schodek přetrvával pátým rokem v řadě. Díky nižší potřebě mimořádných výdajů se deficit meziročně lehce snížil.

Hospodaření státního rozpočtu (SR)¹ ČR vyústilo na konci 1. pololetí 2024 v deficit ve výši 178,6 mld. korun². Hluboký schodek tížil státní finance za toto období roku popáté v řadě, letošní deficit byl nicméně v tomto srovnání nejnižší a meziročně se snížil o 37 mld. korun³. To souvisí hlavně s odezníváním potřeby mimořádných výdajů domácnostem i firmám zasaženým dopady vysoké inflace. Ta stále ještě ovlivňuje také příjmovou stránku rozpočtu, včetně mimořádných daní dočasně uvalených na vybrané sektory ekonomiky. Navíc se začínají pozvolna projevovat pozitivní dopady mírně se zotavující spotřeby domácností díky jejich zlepšující se finanční situaci i celkové důvěry v ekonomiku. Kromě toho lze v inkasu některých příjmových daní již na počátku roku vystopovat první dopady schváleného konsolidačního balíčku k ozdravení veřejných financí (např. nárůst inkasa některých spotřebních daní vlivem předzásobením motivovaném blížícím se zvýšením sazby daně). S legislativními úpravami souvisí i změna rozpočtového určení daní, které od ledna 2024 zvyšuje podíl na výnosu některých váhově významných daní ve prospěch SR⁴.

K růstu celkových příjmů přispělo vyšší daňové inkaso i výběr pojistného za sociální zabezpečení.

Celkové příjmy SR vzrostly v 1. pololetí meziročně o 4,2 % a mírně zatím převyšovaly celoroční očekávané tempo (+1,4 %). K růstu přispěly nejvíce vyšší daňové inkaso (+36 mld. korun) a příjmy z povinného pojistného⁵ (+30 mld. korun). Celostátní daňové inkaso (zohledňující příjmy na úrovni všech veřejných rozpočtů) se zvýšilo 7,7 % a druhým rokem v řadě jeho tempo zvolnilo. Zatímco v letech 2021 až 2023 stál za jeho růstem především výběr korporátní daně a také DPH, letos se zatím jako nejdůležitější faktor růstu jeví ostatní příjmy. Ty jsou tažené v první řadě mimořádnými příjmy dočasně zavedenými s cílem regulace nestabilního vývoje trhu cen s energiemi (daní z neočekávaných zisků). Projevuje se zde i růst výběru daně z nemovitostí (+7 mld. korun)⁶ související s navýšením zákonných sazeb (+80 %) a vlivem legislativních změn byl vyšší i výběr daně z hazardních her. Celostátní daňové inkaso (bez mimořádných příjmů) v 1. pololetí meziročně narostlo o rovných 7 % (loni ve stejné období ale o 10,3 %). Příjmy z povinného pojistného se zvýšily o 9,0 % (z toho ve 2. čtvrtletí 2024 o 9,9 %). Projevily se zde nejen aktuální oživení na trhu práce vlivem mírně zlepšeného výkonu ekonomiky, ale i dopady legislativních změn⁷.

Navzdory zotavující se spotřebě domácností tempo růstu výběru DPH zvolnilo a podobně jako loni v půli roku rozpočtové očekávání zcela nenaplněvalo.

Na váhově dominantní dani – DPH – získal SR v 1. pololetí o 4,8 % více (+8,3 mld. korun meziročně). Růstové tempo za rozpočtovým plánem lehce zaostávalo, byť méně výrazně než loni. Na úrovni všech veřejných rozpočtů dosáhl růst 3,1 % (z toho ve 2. čtvrtletí 2024 pouze stagnoval), tedy o polovinu méně než ve stejném období loni. Zpomalení tempa odráží ustálení cenové hladiny v ekonomice. V inkasu se postupně pozitivně promítá pozvolna se zotavující spotřeba domácností⁸. Vedle toho se navíc od počátku roku začínají projevovat dopady úpravy sazeb daně⁹ ve vazbě na účinnost konsolidačního balíčku.

¹ Pokud není uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje týkající se státního rozpočtu z dat Ministerstva financí (MF) ČR o pokladním plnění.

² To představuje více než 70 % plánovaného celoročního schodku (dle zákona o státním rozpočtu na rok 2024, schváleného na konci listopadu 2023). V předchozích letech se ovšem vývoj příjmů i výdajů SR v průběhu roku vyznačoval větší nerovnoměrností (např. v 1. čtvrtletí 2023 byl plánovaný roční deficit naplněn dokonce z 56 %, i tak byl ale na konci roku dodržen).

³ Meziroční pokles deficitu byl ještě více patrný po očištění o vliv prostředků z rozpočtu EU, včetně finančních mechanismů (FM). Jde o prostředky na programy z rozpočtu EU a FM, které byly předfinancovány ze SR a následně postupně proplaceny z rozpočtu EU a FM. Bez těchto prostředků, které jsou ve schváleném SR zahrnuty s neutrálním dopadem, činil letošní pololetní schodek 190,2 mld. korun a meziročně byl skoro o čtvrtinu nižší.

⁴ Díky této úpravě je letos dle odhadu MF očekáváno celoroční zvýšení inkasa SR u DPH o 5,6 mld. korun, u daně z příjmu fyzických osob o 2,3 mld. korun a u korporátní daně o 2,9 mld. korun.

⁵ Jde o pojistné na sociální zabezpečení a aktivní politiku zaměstnanosti.

⁶ Výnos této daně zůstává výlučným příjmem obcí.

⁷ Jedná se zejména o znovuzavedení placení pojistného z nemocenského pojištění hrazeného zaměstnancem (0,6 % vyměřovacího základu, do roku 2008 činila tato sazba 1,1 %). Rozpočtově méně významné je zvýšení vyměřovacího základu pro osoby samostatně výdělečně činné a stanovení limitů pro vznik účasti na pojištění zaměstnance pracujícího na základě dohody o provedení práce. Dle odhadu MF je vlivem těchto úprav letos očekáváno celoroční zvýšení inkasa SR o 18 mld. korun.

⁸ Reálné výdaje na konečnou spotřebu domácností se v 1. čtvrtletí 2024 po očištění meziročně zvýšily o 1,5 % (vzrostly poprvé po šesti kvartálech). Dle prvního odhadu HDP se tyto výdaje zvyšovaly i ve 2. čtvrtletí. Ještě svižněji vzrostly výdaje na spotřebu vládních institucí.

⁹ To se týká sjednocení dvou snížených sazeb (10 % a 15 %) do jedné ve výši 12 %. Rada zboží a služeb tak nově podléhá nižšímu zdanění. Negativní rozpočtový dopad je současně tlumen přesunem některých položek bez prokazatelného sociálního či zdravotního významu do základní sazby daně ve výši 21 %.

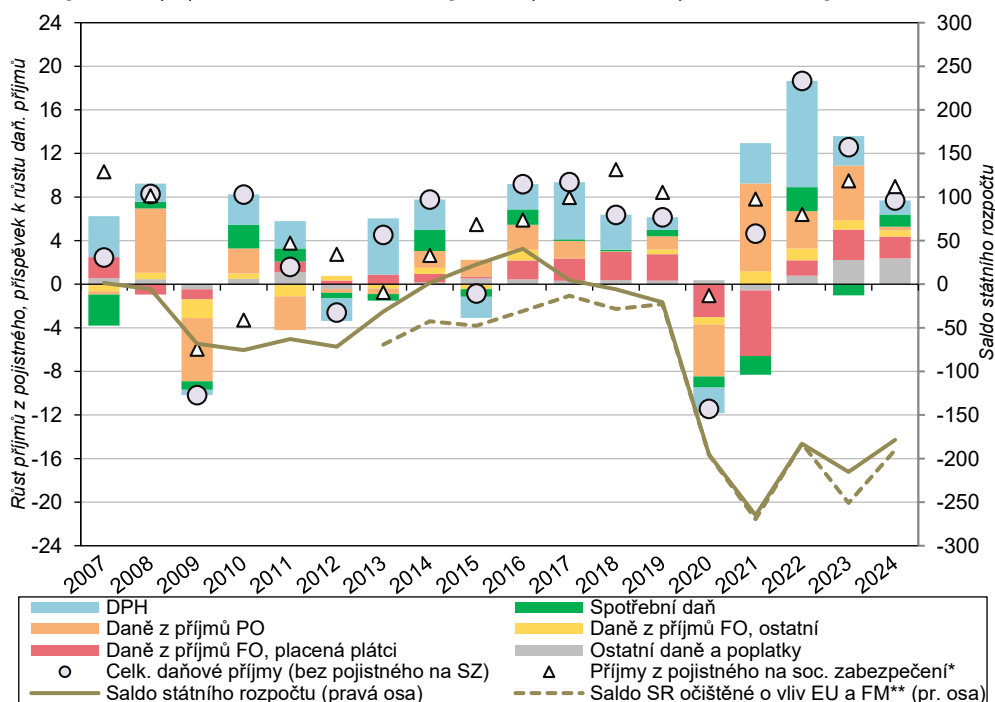
Svízný růst inkasa spotřební daně souvisel primárně se zvýšením sazby u klíčových produktů.

Růst výběru běžné korporátní daně se téměř zastavil. Naopak na mimořádných firemních daních bylo v 1. pololetí vybráno meziročně o 5 mld. korun více.

Inkaso spotřební daně (vč. energetické daně) vzrostlo v 1. pololetí meziročně o 9,8 % a zatím nepatrně zaostávalo za rozpočtovým očekáváním. Ve 2. čtvrtletí tempo výběru lehce zvolnilo, neboť u některých položek vyprchal efekt dočasně vzvednuté poptávky vlivem předzásobení kvůli růstu sazby daně (líh). Celkový vývoj pololetního inkasa ale nejvíce ovlivnila klíčová daň z minerálních olejů, jejíž výběr rostl (+15,8 %) především díky návratu sazby daně z motorové nafty na úroveň před vzplanutím energetické krize¹⁰. Pokračoval mírný růst výběru daně z tabákových výrobků (+5,1 %), v němž se promítlo další navýšení sazby i rozšíření okruhu zdaněných produktů (nově náplně do e-cigaret, nikotinové sáčky).

Celostátní výběr korporátní daně (bez mimořádných daní) po dvojciferných růstech v předchozích třech letech v 1. pololetí 2024 v souladu s rozpočtovým očekáváním citelně zvolnil (na 1,4 %, výběr na úrovni SR dokonce jen stagnoval). Vedle pravidelných příjmů plynoucích z korporátní daně pokračovaly letos i ty nepravidelné. Díky dvěma čtvrtletním zálohovým platbám dosáhl zatím letos výběr daně z neočekávaných zisků¹¹ 18,2 mld. korun (vlivem odvodů ve 2. pololetí 2023 získal SR za celý loňský rok na zálohách 39,1 mld. korun, výrazně méně než činil původní odhad MF). Rozpočtová očekávání byla u této daně letos zásadně redukována, a tak již aktuální pololetní inkaso celoroční plán naplnilo. Na rozdíl od loňského roku již SR prakticky nepočítá s příjmy z daně z nadměrných příjmů¹², na níž za celý rok obdržel 18,5 mld. korun (z toho v 1. pololetí 12,8 mld.).

Graf č. 17 Příspěvek dílčích příjmů k meziročnímu růstu souhrnného celostátního inkasa daňových příjmů (v p. b.), meziroční růst příjmů pojistného na sociální zabezpečení (%) a saldo státního rozpočtu (v mld. korun) v rámci 1. pololetí

*Zahrnují i příspěvky na státní politiku zaměstnanosti.

**Saldo očištěné o prostředky na programy/projekty z rozpočtu EU a finančních mechanismů, které byly předfinancovány ze SR a následně jsou propláceny z rozpočtu EU a FM. Celoroční údaje jsou k dispozici počínaje rokem 2013.

FO = fyzické osoby, PO = právnické osoby. Ostatní daně z příjmů FO zahrnují daně placené poplatníky (zejména z drobného podnikání) a dále daně vybírané srážkou.

Ostatní daně a poplatky obsahují zejména daň z nemovitých věcí, daň z hazardních her, dálniční poplatek, mýtné a od roku 2023 nově rovněž odvod z nadměrných příjmů a neočekávaných zisků. Zdroj: MF ČR

¹⁰ K tomuto zvýšení došlo loni od srpna (o 1,5 korun na litr). Sazba spotřební daně z motorové nafty se tak vrátila na původní výši (9,95 korun/l) platnou do května 2022.

¹¹ Ta se týká energetických, petrochemických a těžebních firem (v oblasti fosilních paliv) a zahrnuje rovněž velké banky. Drtivá většina inkasa této daně ovšem plynula do SR z odvětví energetiky. Funguje jako 60% daňová přírážka aplikovaná na nadměrný zisk těchto firem stanovený jako rozdíl mezi základem daně v letech 2023–2025 a průměrem základů daně za roky 2018 až 2021 navýšeným o 20 procent.

¹² Tento odvod (zdaněný 90% sazbou) představuje rozdíl mezi skutečným příjmem a stropem tržního příjmu z prodeje elektřiny nad stanovenou hranicí (za období od 1. prosince 2022 do konce roku 2023).

<p>Ve svižném růstu daně ze závislé činnosti od fyzických osob se odrazila dobrá kondice trhu práce i legislativní změny schválené v rámci konsolidace veřejných financí.</p>	<p>Na dani z příjmů fyzických osob (DPFO) plynulo SR v 1. pololetí meziročně o 18,0 % více, tempo růstu se zatím pohybuje nad rozpočtovým očekáváním (což platí pro všechny hlavní druhy DPFO). K růstu inkasa přispěla zejména klíčová příjmová daň ze závislé činnosti (+17,6 %) ¹³. Příznivě se v ní promítala jak přetrvávající dobrá kondice trhu práce (vyšší zaměstnanost i svižný nominální růst průměrné mzdy v podnikové sféře), tak legislativní změny (především snížení pásma pro druhou zvýšenou sazbu této daně, v menší míře i úprava zdanění vybraných nepeněžních benefitů či zrušení některých daňových slev). Nad očekávání se dařilo i výběru DPFO vybírané srážkou. Za více než 20% růstem jejího inkasa stály přetrvávající vyšší úrokové sazby na vkladech, nově se projevilo i snížení limitu pro osvobození příjmů z tombol a hazardních her.</p>
<p>Nedaňové a kapitálové příjmy byly negativně ovlivněny hlubším poklesem příjmů z rozpočtu EU.</p>	<p>Nedaňové a kapitálové příjmy SR se v souladu s rozpočtovým očekáváním meziročně propadly, když v 1. pololetí byly nižší o pětinu (–28 mld. korun). Projevil se efekt rekordně vysoké loňské základny, navýšené červnovou refundací prostředků z Národního plánu obnovy (44 mld. korun, letos obdobné platby zatím dosáhly jen poloviční úrovně). V poklesu příjmů z rozpočtu EU se projevuje i očekávaný pomalejší náběh čerpání při přechodu na nové programové období (2021 až 2027).</p>
<p>Růst běžných výdajů výrazně zvolnil. Projevil se očekávaný útlum mimořádných dotací v energetice.</p>	<p>Celkové výdaje SR v 1. pololetí stagnovaly (+0,2 %) a významně se zatím neodchylovaly od celoročního rozpočtového očekávání (–0,5 %). Běžné výdaje se po dvouciferném loňském růstu letos zvýšily jen o 0,5 % (+4,9 mld. korun). Toto razantní zvolnění souvisí hlavně s očekávaným útlumem podpory v oblasti energií (–35,5 mld. korun) umožněným příznivým vývojem cen energií na světových trzích. Zklidnění cenového růstu v ekonomice se odrazilo i v nižším tlaku na valorizaci širokého spektra sociálních dávek. Ten byl dále u důchodů zmírněn legislativními změnami řádné i mimořádné valorizace či zpřísněním podmínek přiznání předčasného důchodu.</p>
<p>Výdaje na důchody se zvýšily relativně nejméně za posledních šest let. Pololetní deficit důchodového účtu meziročně poklesl o čtvrtinu.</p>	<p>K růstu běžných výdajů přispěly zatím letos nejvíce dotace státním fondům (meziročně vyšší skoro o dvě třetiny, resp. 17,3 mld. korun), zejména do oblasti dopravní infrastruktury, v menší míře i do zemědělství. Významný vliv měla také váhově významná položka sociálních dávek (+17,2 mld. korun), která se i přes zpomalení svého růstu na veškerých výdajích SR podílela 39,9 % – nejvíce za posledních šest let ¹⁴. Drtivá většina letošního navýšení sociálních dávek souvisela tradičně s výdaji na důchody. Ty se po rekordním loňském růstu zatím letos navýšily o 4,3 %. Vlivem ústupu inflace i změny valorizačního mechanismu ¹⁵ šlo ale o nejnižší procentní růst v posledních šesti letech. Na druhou stranu počet příjemců důchodů se po poklesu v předchozích třech letech opět zvýšil – na konci června 2024 meziročně o 0,6 % (nejvíce od konce roku 2016). Nadále výrazně roste počet lidí pobírajících předčasnou penzi ¹⁶. Výdaje na důchody rostly poprvé po třech letech pomaleji než příjmy na důchodové pojištění. Pololetní saldo systému důchodového pojištění ¹⁷ se tak snížilo z loňských –38 mld. korun na –29 mld.</p>
<p>Zvolnil i růst výdajů na nedůchodové sociální dávky. Projevil se nižší čerpání u rodičovských příspěvků i humanitárních dávek pro ukrajinské uprchlíky.</p>	<p>Meziroční růst výdajů na ostatní sociální dávky, stejně jako u těch důchodových, v 1. pololetí 2024 razantně zvolnil (na 2,7 %). To souviselo s poklesem objemu váhově významných rodičovských příspěvků (–1,0 mld., resp. –6 %), který pokračoval čtvrtým rokem v řadě. K letošnímu poklesu čerpání zde došlo navzdory tomu, že hodnota příspěvků u nově narozených dětí byla navýšena ¹⁸. Především vlivem většího zacílení se snížil objem</p>

¹³ I tak se celostátní inkaso DPFO ze závislé činnosti (na úrovni všech veřejných rozpočtů) v 1. pololetí 2024 stále nacházelo mírně pod úrovní z rekordního roku 2019 (bezmála o 8 %, resp. 8 mld. korun). Klíčovou roli zde sehrálo zrušení tzv. superhrubé mzdy.

¹⁴ V dlouhodobém pohledu však patřil letošní podíl sociálních dávek na všech výdajích k průměrným.

¹⁵ Jde zejména o to, že při zvýšení důchodu se nově nezohledňuje polovina, ale pouze třetina nárůstu reálné mzdy. Od ledna 2024 došlo k navýšení pouze základní výměry všech důchodů (o 360 korun), procentní výměra nevzrostla. Průměrný starobní důchod vzrostl o 2,1 % a na konci června 2024 dosáhl (bez souběhu s ostatními důchody) měsíčně u mužů 21,9 tis. korun, u žen 19,5 tis. korun.

¹⁶ Růst počtu všech příjemců trvale krácených starobních důchodů (KSD) během loňského roku zrychloval a tento vývoj pokračoval i na počátku roku 2024 (v 1. čtvrtletí na 8,5 % meziročně, nejvíce od roku 2012). Ve 2. čtvrtletí nicméně tempo lehce zvolnilo (na 8,3 %). Do počtu KSD nejsou zahrnuty osoby, které podaly žádost o předčasný důchod, ale zahájení jeho výplaty si odložily.

¹⁷ To vyjadřuje rozdíl mezi příjmy z pojistného na důchodové pojištění a výdaji na dávky důchodového pojištění dle účetní bilance ČSSZ.

¹⁸ Od ledna 2024 byl základní příspěvek navýšen z 300 tis. na 350 tis. korun. Zároveň se zkrátila maximální doba pobírání příspěvku do 3 let věku dítěte (z dřívějších 4 let).

<p>Za růstem čerpání nedůchodových dávek stály zejména příspěvky na bydlení a podpora nezaměstnaným.</p>	<p>humanitárních dávek pro uprchlíky z Ukrajiny (o 0,4 mld. korun, 10 %) ¹⁹. SR naopak více zatížily především vyšší výdaje na příspěvky na bydlení (+21 %, +1,7 mld. korun ²⁰), a to při relativně mírném růstu počtu jeho příjemců o 5 %. Stále se zde projevuje dopad vysokých cen energií a zvýšení nákladů uznatelných pro výplatu, ale i růstu povědomí o možnosti čerpání této pomoci v populaci a zjednodušení procedury podání žádosti o dávku. Výdaje na další příjmově testované dávky (přídavek na dítě, příspěvek na živobytí) se meziročně zvýšily jen nepatrně. Naopak růst výdajů na podporu v nezaměstnanosti zrychlil (+21 %, +1,1 mld. korun), na rozdíl od loňského roku k němu významněji přispěl i vyšší počet uchazečů o práci s nárokem na podporu. Více byly letos čerpány také dávky plynoucí z nemocenského pojištění (+2,7 %, +0,7 mld. korun), pokles trvajících předchozí tři roky se tak zastavil. Letos k růstu přispěla vyšší nemocnost, naopak čerpání peněžité pomoci v mateřství se vlivem klesající porodnosti dále snižovalo. Saldo nemocenského pojištění ²¹ bylo díky posílení jeho příjmové stránky v 1. pololetí poprvé po roce 2017 opět kladné (+3 mld. korun). Z nepojistných dávek již druhý rok v řadě meziročně fakticky stagnovaly objemově významné příspěvky na péči (blízko 19 mld. korun) ²².</p>
<p>Navzdory vyšším výdajům skončilo pololetní saldo nemocenského pojištění v mírném přebytku.</p>	<p>Vedle sociálních dávek podporovaly růst výdajů SR také neinvestiční nákupy a související výdaje (bez obsluhy dluhu), jež se meziročně zvýšily o šestinu (+5,9 mld. korun). Jejich čerpání v 1. pololetí (40 mld. korun) převýšilo i vysoké výdaje z období pandemie (nákupy zdravotnického materiálu) či éry energetické krize (nákupy plynu). Letošní rozpočtově očekávané navýšení výdajů úzce souvisí s vyšší potřebou veřejných výdajů na obranu a bezpečnost. V souladu se schváleným SR se zvýšily rovněž výdaje na platby veřejného zdravotního pojištění za tzv. státní pojištění – vlivem automatické valorizace ²³ vzrostly v 1. pololetí meziročně o desetinu (+6,7 mld. korun). Váhově významnější výdaje na běžné transfery neziskovým organizacím (VŠ, veřejné výzkumné instituce) v souladu s rozpočtovým očekáváním stagnovaly. Obdobné platí i o výdajích na platy v organizačních složkách státu, kde se promítá plošné snížení o 2 % související s realizací konsolidačního balíčku.</p>
<p>Výraznější růst výdajů na běžné nákupy souvisel s posilováním obrany a bezpečnosti. Došlo také k valorizaci výdajů na platby za státní pojištění.</p>	<p>V hlubokém poklesu běžných transferů podnikatelům, k němuž došlo v letos v 1. pololetí (meziročně o 48 %, 37 mld. korun), se odráží očekávaný útlum podpory v oblasti energetiky. Jde především o kompenzace za dodávku elektřiny a plynu zákazníkům a na ztráty kvůli zastropování jejich cen a také o dotace provozovateli přenosové soustavy. Navíc pomoc firmám v energeticky náročných odvětvích byla letos zastavena úplně. Naopak u zálohových dotací na obnovitelné zdroje energií nastal relativně mírný pokles. Celková výše transferů podnikatelům v 1. pololetí 2024 (40,6 mld. korun) byla ve stejném období roku druhá nejnižší za posledních pět let. Objemově významné běžné transfery územním rozpočtům ve shodě s rozpočtovým očekáváním za výši z 1. pololetí 2023 letos zaostaly (–4,5 %, –8 mld. korun). Nižší výdaje na evropské projekty spolu s poklesem kompenzačního příspěvku na nouzové ubytování uprchlíků z Ukrajiny převážily nad dopadem mírného navýšení dotací regionálnímu školství (+2,6 %) určených primárně na platy jeho pracovníků.</p>
<p>Běžné transfery podnikatelům klesly na druhou nejnižší úroveň za poslední pětiletí.</p>	<p>Kapitálové výdaje SR se po dvojciferném růstu, k němuž došlo v 1. pololetí 2022 i 2023, letos meziročně mírně snížily (o 3,3 %, 2,6 mld. korun). Schválený SR přitom s ohledem na tradičně pomalejší náběh investic v novém programovém období EU počítá s více než 10% celoročním poklesem celkových kapitálových výdajů. Mírně nadpoloviční část dosud letos realizovaných investic směřovala na společné projekty ČR a EU (40 mld. korun). Za celkovým poklesem investic stály nižší výdaje státním fondům – zejména na dopravní infrastrukturu, životní prostředí a zemědělství. V kontrastu s tím svižně rostly investiční</p>
<p>Běžné dotace územním rozpočtům celkově poklesly i přes mírný růst výdajů na platy pracovníků v regionálním školství.</p>	
<p>Investiční výdaje SR po svižném růstu v předchozích dvou letech letos mírně poklesly. To souvisí s přechodem na nové programové období EU.</p>	

¹⁹ Od července 2023 jsou při výpočtu výše dávky zohledňovány započitatelné náklady na bydlení (stanovené vládním nařízením), jejichž výše je odvislá od počtu osob a typu bydlení. Letos v červnu pobíralo humanitární dávky 49 tis. příjemců, meziročně skoro o 60 % méně.

²⁰ Výdaje se zvýšily třetím rokem v řadě, oproti loňsku však jejich růstové tempo citelně zvolnilo. Ve srovnání s 1. pololetím 2022 se letos objem příspěvků téměř ztrojnásobil (na 9,9 mld. korun) a počet příjemců vzrostl skoro o tři čtvrtiny (v červnu činil 281 tis.).

²¹ To vyjadřuje rozdíl mezi příjmy z pojistného na nemocenské pojištění a výdaji na dávky z tohoto pojištění dle účetní bilance ČSSZ.

²² Proti 1. pololetí 2020 se výdaje na tyto dávky zvýšily o 12,7 % a průměrný měsíční počet jejich příjemců se takřka nezměnil (okolo 370 tis. osob). Za období let 2020 až 2023 narostl počet obyvatel ČR ve věku nad 65 let o 5 %, z toho osob 80letých a starších o 11,5 %.

²³ Od letošního ledna se se zvýšila měsíční platba za osobu z 1 900 korun na 2 085 korun.

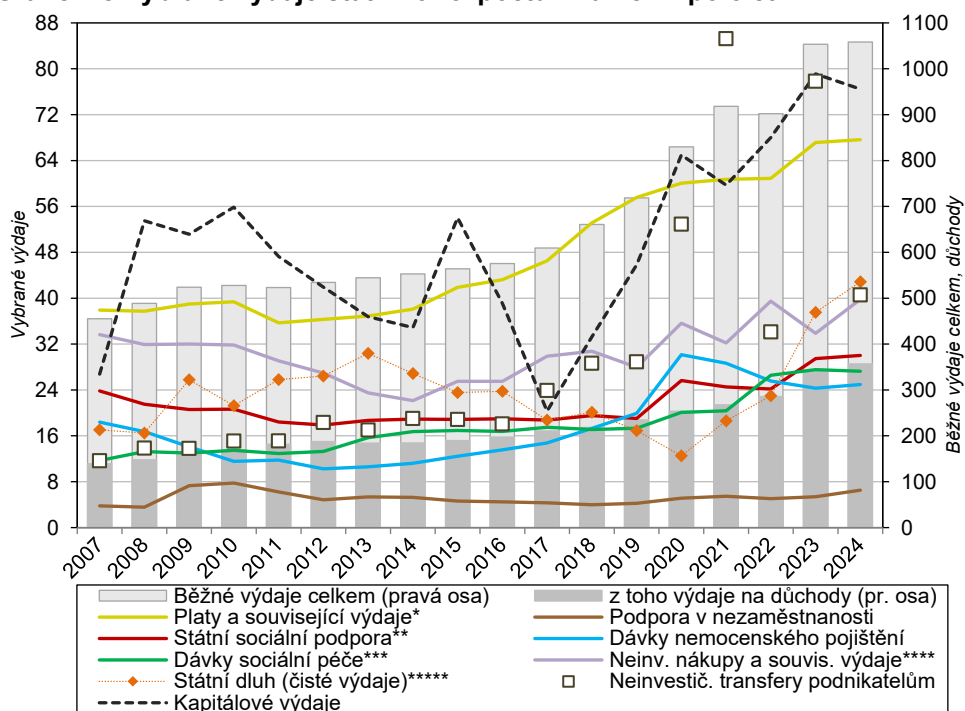
Růst výdajů na investiční nákupy zrychlily díky armádním zakázkám.

nákupy (+47 %, +5,6 mld. korun), zejména na obranu ČR. V absolutním vyjádření se mírněji zvýšily transfery územním rozpočtům, vysokým školám či podnikatelům, alokované především na program Národního plánu obnovy a na Integrovaný regionální operační program. Celkové investice SR tvořily zatím letos 6,7 % veškerých rozpočtových výdajů. V kontextu poslední dekády jde za toto období roku o průměrný podíl (a současně vyšší než v letech 2017 i 2018, kdy docházelo k přechodu na nové programové období EU).

Příjmy ČR z rozpočtu EU (bez Nástroje na podporu oživení) se meziročně propadly skoro o polovinu. Čistá pozice ČR vůči EU byla mírně záporná.

Celkové příjmy ČR z rozpočtu EU (bez Nástroje EU na podporu oživení, resp. Národního plánu obnovy – NPO) se letos v 1. pololetí meziročně propadly skoro o polovinu (na 28,5 mld. korun). Nejvíce se utlumily příjmy z Fondu soudržnosti (-94 %) a strukturálních fondů (-49 %), z objemově méně významných zdrojů pak prostředky na rozvoj venkova (-64 %). Méně poklesly přímé platby do zemědělství (-22 %), jež jsou tradičně vcelku stabilní. K mírnému snížení ale došlo i na straně celkových plateb ČR do rozpočtu EU (-12 %). Čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU (bez NPO) tak letos činila -1,2 mld. korun, šlo o první negativní bilanci za 1. pololetí od vstupu ČR do EU. Pokud bychom započítali i prostředky z NPO, jež Česko získává od roku 2021, byla by celková bilance s EU nadále znatelně kladná. ČR z tohoto nástroje letos zatím získala 34,9 mld. korun, meziročně o 41 % více.

Graf č. 18 Vybrané výdaje státního rozpočtu v rámci 1. pololetí

* Pokrývají výdaje na platy v organizačních složkách státu. Nezahrnují například mzdové výdaje na regionální školství.
 ** Obsahuje také dávky péčovské péče.
 *** Zahrnují dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o soc. službách. Jsou zde obsaženy i dávky humanitární pomoci poskytnuté občanům Ukrajiny.
 **** Obsahují zejména výdaje na nákup služeb, materiálů, energií či ostatních služeb (například výdaje na opravy a udržování).
 ***** Čisté výdaje odpovídají saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh (č. 396).
 Zdroj: MF ČR

Meziroční tempo růstu státního dluhu bylo nejnižší od jara 2020.

Pokračující deficitní hospodaření SR se promítlo do státního dluhu. Ten vystoupal na konci 2. čtvrtletí 2024 na 3 207 mld. korun. Meziročně se zvýšil o 5,3 % a rostl již dvacet kvartálů v řadě. Tempo růstu bylo ale nejnižší od počátku propuknutí pandemie covidu-19. Od počátku roku 2024 se dluh navýšil o 96 mld. korun. Rostla tradičně zejména vnitřní zadluženost, a to hlavně vlivem emise středně a dlouhodobých státních dluhopisů²⁴, v menší míře i emise státních pokladničních poukázek. Vnější zadluženost se za 1. pololetí nezměnila (meziročně nadále klesala) a na celkovém státním dluhu se letos na konci června podílela necelými 5 %.

Navýšení dluhu se takřka výhradně týkalo vnitřní zadluženosti.

²⁴ V 1. pololetí 2024 byly prodány státní dluhopisy (se splatností nad 1 rok) v celkové hodnotě 161,4 mld. korun, z toho fixně úročené dluhopisy za 144 mld. s průměrným ročním výnosem 4,0 % průměrnou zbytkovou dobou do splatnosti 10,1 let. V 1. pololetí 2023 činila celková emise středně a dlouhodobých korunových státních dluhopisů 287 mld. korun, z toho fixně úročených za 253 mld. s průměrným ročním výnosem 4,6 % a dobou do splatnosti 8,7 let.

Zvolnění růstu výdajů na státní dluh ovlivnila hlavně vysoká loňská výplata státních protiinflačních dluhopisů.	Emisní činnost v 1. pololetí stačila k pokrytí celkových ročních splátek korunového státního dluhu. Mezi držiteli všech domácích dluhopisů v oběhu dominovaly na konci června 2024 finanční instituce (62,1 %, zejména banky, ale i pojišťovny a investiční a penzijní fondy), nerezidenti pak vlastnili 30,8 % dluhopisů a jejich podíl se od počátku roku snížil o necelých 5 p. b. (současně klesla i hodnota jimi držovaných dluhopisů). Čisté výdaje na obsluhu státního dluhu dosáhly v 1. pololetí 42,9 mld. korun a čtvrtým rokem v řadě pokračovaly ve svižném navyšování (+14 % meziročně). To ovšem oproti rekordnímu tempu ve stejném období loňského roku (+63 %, +14,5 mld.) zvolnilo. Tento vývoj souvisel se stabilizací cenové hladiny v ekonomice, jež se letos promítla do nižší výplaty protiinflačních státních dluhopisů občanům i mírného poklesu úrokové sazby u dalších instrumentů dluhového financování.
Výdaje vládních institucí rostly nejméně za osm kvartálů. Stál za tím útlum dotací, ale i zvolnění růstu mezispotřeby či vyplacených mezd. Příjmy rostly stabilním tempem.	Sektor vládních institucí (VI) v Česku hospodařil v 1. čtvrtletí 2024 ²⁵ s deficitem 59 mld. korun ²⁶ , jenž byl meziročně skoro o polovinu nižší. V rámci prvních kvartálů šlo o nejmenší schodek za poslední čtyři roky. Za meziročním zmírněním schodku (–49 mld. korun) stálo citelné zvonění růstu výdajů (na 1,7 %, nejméně za posledních osm kvartálů) při současném udržení stabilního růstu příjmů (9,2 %). Do růstu příjmů promlouvaly posilující výběr běžných daní z důchodů a jmění (na 20 %) a stabilně rostoucí čisté sociální příspěvky (8,6 %). V dynamice výdajů se odrážely hlavně vyšší sociální dávky (vč. naturálních sociálních transferů), jejich růst ale zvolnil (na 6,3 %, o rok dříve na 13,3 %). Významně zmírnil růst mezispotřeby (na 6,2 %) i vyplacených náhrad zaměstnancům (3,9 %). Nejvýraznější změnou byl očekávaný hluboký útlum dotací (–38 %, –24 mld. korun), jejichž nominální úroveň se zhruba vrátila na hladinu z počátku roku 2022. Došlo také k meziročnímu poklesu tvorby fixních investic (–3,8 %), poprvé od konce roku 2016.
Schodek hospodaření vládních institucí v EU se v 1. čtvrtletí 2024 zmírnil. V Česku klesl meziročně o polovinu a druhý kvartál v řadě byla jeho úroveň nižší než v EU.	Nepříznivý trend související s pomalejším růstem celkových příjmů sektoru VI v EU než jejich výdajů (vztahených k HDP) ²⁷ , jenž byl patrný po většinu loňského roku, v 1. čtvrtletí 2024 již nepokračoval. Vlivem slabého růstu ekonomiky v Unii sice tyto příjmy mezikvartálně poklesly (na 45,9 % HDP), redukce výdajů byla ale razantnější. Saldo hospodaření dosáhlo –3,0 % HDP (v eurozóně –3,2 %), šlo o nejnižší schodek od poloviny roku 2022. Také v Česku se schodek zredukoval (mezikvartálně o 1,2 p. b., meziročně o 2,1 p. b) na –2,0 % HDP (nejlepší výsledek od konce roku 2019). Hluboký schodek aktuálně sužuje Rumunsko (–7,0 % HDP), Maďarsko (–6,0 %), Bulharsko (–5,6 %), Slovensko (–5,0 %) a též vysoce zadlužené ekonomiky Francie (–5,6 %) či Belgie (–4,5 %). Citelně se zmírnil schodek Polska (na –1,8 %), k jeho lehkému prohloubení došlo ale v Německu (na –2,8 %). Nepatrný přebytek vykázaly Litva i Portugalsko, výrazněji kladné saldo přetrvávalo v Irsku (+1,6 %) i Dánsku (+3,8 %). Trend mezikvartálního poklesu míry zadlužení sektoru VI v EU (i eurozóně), trvajícím skoro tři roky, se v 1. čtvrtletí 2024 zastavil. Zadluženost na jeho konci činila 82,0 % HDP (resp. 88,7 %) a mezikvartálně o 0,5 p. b. vzrostla. Meziroční pokles zadluženosti nastal ve 14 zemích – nejvyšší v Portugalsku (ze 112 % HDP na 100 %) a též v Řecku (ze 169 % HDP na 160 %), jež je dlouhodobě nejvíce zadluženým státem Unie. Mírnější pokles zaznamenala většina nadprůměrně zadlužených států (vyjma Belgie). Naopak ve většině zemí s nižší úrovní zadlužení došlo oproti loňsku ke zhoršení (vyjma Švédska, Nizozemska i Lucemburska) – hlavně v těch, jež zasáhla ekonomická recese (Estonsko ²⁸ a Finsko). Míra zadlužení v ČR byla v EU osmá nejnižší (43,4 % HDP), meziročně vzrostla o 0,5 p. b. Proti minimu z konjunkturního období (2015–2019) však posílila skoro o polovinu (resp. 13,8 p. b.), v celé EU „jen“ o 4,2 p. b. Hůře na tom v tomto ohledu byly pouze Rumunsko (+18,1 p. b.), Estonsko (+15,7) a Francie (+13,9). Naopak osm států Unie aktuálně vykazovalo zadlužení pod úrovní výše uvedeného minima (např. Dánsko, Švédsko, Irsko, Nizozemsko či Chorvatsko).
Mezikvartální pokles míry zadluženosti v EU se po třech letech zastavil.	
Míra zadlužení Česka byla v EU osmá nejnižší, ale oproti svému minimu z let 2015 až 2019 byl její nárůst jeden z nejvyšších v rámci států EU.	

²⁵ Údaje o hospodaření sektoru vládních institucí v ČR za 2. čtvrtletí 2024 zveřejní ČSÚ 2. října 2024, Eurostat za členské státy Unie následovně 22. října. Detailnější zhodnocení tuzemského vývoje za 1. čtvrtletí 2024 nabízí publikace [Analýza sektorových účtů](#)

²⁶ Není-li uvedeno jinak, jsou údaje o hospodaření sektoru VI v ČR vyjádřeny bez sezónního očištění.

²⁷ Všechny níže uvedené údaje o příjmech, výdajích a saldu jsou vyjádřeny po očištění o sezónnost i pracovní dny.

²⁸ V Estonsku se míra zadlužení sektoru VI meziročně zvýšila ze 17 % HDP na 24 % a tato země tak poprvé od svého vstupu do Unie opustila pozici nejméně zadlužené ekonomiky v EU (ve prospěch Bulharska).

